

POSTANOWIENIE

27 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 lutego 2025 r. w Warszawie
zażalenia K.E.W.

na wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach

z 17 czerwca 2024 r., I Ca 150/24,

w sprawie z powództwa P.B.

przeciwko K.E.W. i M.P.

o stwierdzenie nieważności umowy i o przeniesienie zwrotne,

1) uchyla zaskarżony wyrok;

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 lutego 2024 r. Sąd Rejonowy w Ełku oddalił powództwo P. B. skierowane przeciwko K.E.W. i M.P. o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży udziałów i przeniesienie zwrotne oraz orzekł o kosztach postępowania.

Wyrokiem z 17 czerwca 2024 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach – orzekając na skutek apelacji powoda - uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie przed Sądem pierwszej instancji poczynwszy od dnia 31 października 2022 r. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Uchylenie i zniesienie postępowania nastąpiło z powodu dostrzeżonej z urzędu nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), polegającej na tym, że pełnomocnik powoda adwokat M.S. nie była należycie umocowana do działania w jego imieniu.

Sąd Okręgowy wskazał, że sprawa rozpoznawana przez Sąd Rejonowy została wyłączona ze sprawy z wniosku K.E.W. z udziałem P.B. o podział majątku wspólnego. Zarządzeniem z 4 października 2022 r. pełnomocnik powoda został zobowiązany między innymi do dokładnego sprecyzowania żądania oraz przedstawienia pełnomocnictwa wykazującego umocowanie pełnomocnika do działania w imieniu powoda w sprawie o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży udziałów w spółce cywilnej pod rygorem zwrotu pozwu i pominięcia czynności podjętych z udziałem pełnomocnika działającego bez należytego umocowania.

W wykonaniu powyższego zarządzenia pełnomocnik powoda złożył pozew, w którym domagał się ustalenia, że umowa sprzedaży udziałów w spółce cywilnej z dnia 31 grudnia 2012 r. jest nieważna oraz o przeniesienie zwrotne na powoda własności tych udziałów wraz z udziałem w użytkowaniu wieczystym nieruchomości oraz własności budynków. Złożył także pełnomocnictwo udzielone przez powoda P.B. z dnia 24 października 2022 r. do działania w sprawie I C 290/22 przed Sądem Rejonowym w Ełku i sądami wszystkich instancji, ale w sprawie o zapłatę a nie w sprawie o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży udziałów i przeniesienie zwrotne własności udziałów wraz z udziałem w użytkowaniu wieczystym nieruchomości oraz własności budynków.

Pomimo takiej treści pełnomocnictwa dopuszczono adwokat M.S. do działania w imieniu powoda przed Sądem pierwszej instancji, a Sąd ten nie wezwał pełnomocnika do złożenia prawidłowego pełnomocnictwa i nie pominął czynności zdziałanych z udziałem niewłaściwie umocowanego pełnomocnika, co przesądza, że postępowanie toczyło się w warunkach nieważności (art. 379 pkt 2 k.p.c.)

Wyrok ten zaskarżyła zażaleniem pozwana K.E.W., wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie art. 379 pkt 2 k.p.c. poprzez stwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji bez uprzedniego wezwania powoda do potwierdzenia czynności procesowych dokonanych przez nieumocowanego pełnomocnika, pomimo że następce potwierdzenie czynności procesowych przez stronę reprezentowaną przez adwokata jest dopuszczalne, aż do uprawomocnienia się wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż kognicja Sądu Najwyższego, jako sądu rozpoznającego zażalenie na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest wąska, ograniczając się wyłącznie do ustalenia, czy istniały procesowe podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego czy też sąd odwoławczy popełnił błąd przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej jednej z podstaw orzeczenia kasatoryjnego i poszukiwał podstaw uchylenia orzeczenia poza katalogiem wskazanym w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie weryfikuje jedynie, czy doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), bądź też czy miała miejsce nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Zażalenie nie jest natomiast środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia, a poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego, co do *meritum* (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, OSNC-ZD 2014 r., nr 1, poz. 4 i z 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15, niepubl. oraz powołane w nich orzeczenia).

Nie można odmówić racji skarżącej, że w okolicznościach sprawy nie istniała podstawa do wydania wyroku kasatoryjnego z uwagi na nieważność postępowania przed Sądem Rejonowym.

Trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że pełnomocnictwo z 24 października 2022 r. udzielone przez powoda adwokata M.S. nie upoważniało jej do reprezentowania P.B.

w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Ocena zakresu, czasu trwania i skutków umocowania następuje bowiem według treści pełnomocnictwa, a więc przy zastosowaniu dyrektyw językowo- logicznych oraz przepisów prawa cywilnego, w tym w szczególności zasad dotyczących wykładni oświadczeń woli (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2006 r., II UZ 78/05, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 117; z 28 października 2011 r., I CZ 82/11, niepubl.; i z 29 listopada 2016 r., I CZ 90/16, niepubl.).

Skoro sprawa tocząca się między stronami dotyczy ustalenia, że umowa sprzedaży udziałów w spółce cywilnej z dnia 31 grudnia 2012 r. jest nieważna oraz o przeniesienie zwrotne na powoda własności udziałów w spółce cywilnej wraz z udziałem w użytkowaniu wieczystym nieruchomości i własności budynków, a pełnomocnictwo – mimo odwołania się w nim do sygnatury akt sprawy toczącej się przed Sądem Rejonowym w Elku - udzielone zostało do sprawy o zapłatę (k. 147), adwokat M.S. nie była prawidłowo umocowana do reprezentowania powoda w sprawie.

Prawidłowo też Sąd Okręgowy przyjął, że postępowanie toczące się z udziałem w charakterze pełnomocnika procesowego osoby, która wprawdzie mogła być pełnomocnikiem, ale nie przedłożyła dokumentu pełnomocnictwa wykazującego umocowanie do występowania w imieniu strony, a brak w postaci nienależytego umocowania nie został usunięty, jest dotknięte nieważnością. Art. 379 pkt. 2 k.p.c. nakazuje bowiem uznać za nieważne postępowanie, w którym występował nienależycie umocowany pełnomocnik, bez względu na sposób jego działania i konsekwencje wynikające z tego faktu dla strony. Bez znaczenia jest zatem, czy skutkiem udziału rzekomego pełnomocnika było pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., V CZ 72/07, niepubl.).

Sąd Okręgowy nie dostrzegł jednak – co słusznie zarzuca skarżąca - że na obecnym etapie postępowania, w którym nie doszło jeszcze do jego prawomocnego zakończenia, nie ma podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania, a zatem także uchylania wyroku Sądu pierwszej instancji z tego względu. Wynika to z dwóch przyczyn.

Po pierwsze, postępowanie toczące się z udziałem w charakterze pełnomocników procesowych osób, które wprawdzie mogły być pełnomocnikami, ale nie przedłożyły dokumentu pełnomocnictwa wykazującego umocowanie do występowania w imieniu strony i nie zostały wezwane do jego przedłożenia, a brak w postaci nienależytego umocowania nie został usunięty przed uprawomocnieniem się orzeczenia, jest dotknięte nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, OSNC 2009, Nr 6, poz. 76 i z 30 marca 2006 r., III CZP 14/06, OSNC 2006, nr 10, poz. 165 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 27 października 2004 r., IV CZ 135/04, niepubl.; z 28 sierpnia 2008 r., III CZP 22/08, niepubl.; z 9 lipca 2009 r., III CZP 19/09, niepubl.; i z 20 kwietnia 2012 r., III CZP 13/12, niepubl.).

W rozpoznawanej sprawie powód był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, zatem brak należytego umocowania adwokat M.S. mógł być usunięty także na etapie postępowania apelacyjnego potwierdzeniem przez powoda dokonanych przez pełnomocnika czynności. Sąd Okręgowy nie wyznaczył jednak powodowi w tym celu odpowiedniego terminu (zob. m.in. uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08 i z 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 133 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2011 r., II UK 316/10, niepubl.).

Przed umożliwieniem powodowi ewentualnego potwierdzenia czynności podjętych przez działającego w jego imieniu pełnomocnika, nie było zatem podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem Rejonowym. Jedynie w przypadku, gdy w charakterze pełnomocnika strony występuje osoba, która nie może być pełnomocnikiem, uchybienie to nie może być usunięte potwierdzeniem przez stronę czynności dokonanych przez tę osobę i działanie w charakterze pełnomocnika takiej osoby zawsze prowadzi do nieważności postępowania (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 28 lipca 2004 r., III CZP 32/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 2).

Po drugie, Sąd Okręgowy nie dostrzegł, że postępowanie apelacyjne zostało zainicjowane apelacją złożoną w imieniu powoda przez nieumocowanego do działania w jego imieniu pełnomocnika adwokat M.S. (k. 358-366) i nie wdrożył postępowania naprawczego mającego na celu usunięcie przez pełnomocnika braku

formalnego apelacji poprzez przedłożenie pełnomocnictwa do reprezentowania powoda w postępowaniu apelacyjnym (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2005 r., II PK 274/04, OSNP 2006, nr 3-4, poz. 41). W rezultacie postępowanie apelacyjne zostało dotknięte taką samą wadliwością co postępowanie pierwszoinstancyjne, apelacja została bowiem wniesiona przez nieumocowanego pełnomocnika, a Sąd Okręgowy nie wezwał pełnomocnika do usunięcia tego braku.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ oraz w zw. z art. 391 § 1 i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

[A.T.]

[a.ł.]